

De toekomstige organisatie van het accountantsberoep: even slikken

André Bindenga

COLUMN

Columns in het MAB zijn soms speels, soms uitdagend. Het kan ook geen kwaad als er een polemisch karakter aan te onderkennen valt. Voor de lezers kan vooral het laatste aantrekkelijk zijn. Het is daarom goed te reageren

op de column van Hans Blokdijk zoals die is verschenen in de laatste aflevering van het MAB onder de titel 'Novra: lippendienst aan kwaliteit'. Vooraf maak ik de lezer erop attent, dat uit de onderstaande woorden de polemieken soms alleen op indirecte wijze kan worden afgeleid. Ik zal mij zeker niet laten verleiden tot een ongenueanceerde aanval op de gedachten van een gerespecteerd collega.

In de eerste plaats wil ik ingaan op de functie van de certificerend openbaar accountant. Het is natuurlijk al een oud thema. De accountant heeft een concrete opdrachtgever, maar de uitkomsten van zijn arbeid zijn bedoeld voor een brede kring van belanghebbenden. Hierbij is het ook van belang te benadrukken dat de hier bedoelde uitkomsten betrekking hebben op de financiële verantwoording van de opdrachtgever. De pioniers die in Nederland fundamentele grondslagen legden voor de uitoefening van het accountantsberoep spraken van het onderscheid tussen de algemene functie en de specifieke functie. De algemene functie van de certificerend openbaar accountant is het geven van meer zekerheid over de betrouwbaarheid van financiële verantwoordingen. De accountant bepaalt zelf of hij deze functie wil bekleden, maar het is nu eenmaal zo

dat de openbare accountant niet uit eigen initiatief zijn functie daadwerkelijk kan uitoefenen. Hij heeft hiertoe een opdracht nodig en een concrete marktpartij die met hem hiertoe een overeenkomst afsluit. De openbare accountant is werkzaam in een vrije markt en is geen overheidscontroleur. De concrete marktpartij is zijn opdrachtgever en in de zakelijke dienstverlening noemt men die opdrachtgever de cliënt. In die zin zal het ieder duidelijk zijn, dat het bedrijfsleven cliënt is van de accountant. Dit neemt geenszins weg, dat de certificerend openbaar accountant accountantsverklaringen geeft ten behoeve van het maatschappelijk verkeer. Immers, hieraan ontleent hij zijn algemene functie.

In oktober 1971 was ik aanwezig op de 'Annual Convention' van het American Institute of Certified Public Accountants in Detroit, waar de helaas kort daarna overleden Robert M. Trueblood werd uitgeroepen tot de accountant van het jaar. Zoals Blokdijk in zijn column terecht opmerkte, heeft Trueblood erop gewezen, dat het belang van het maatschappelijk verkeer voor het accountantsfungeren essentieel is. In dit kader is ook zijn uitspraak 'the public is our client' te verstaan. Limperg zei het in Nederland al veertig jaar eerder in zijn bekende artikelenreeks in dit maandblad: 'De accountantsfunctie valt uiteen in die van controlerend en adviserend

Prof. Dr. A.J. Bindenga is voorzitter van het Koninklijk NIVRA en oud-voorzitter van de Raad van Bestuur van Moret Ernst & Young. Hij is tevens hoogleraar accountancy aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, voorheen aan de Universiteit van Amsterdam.

orgaan van de bedrijfsleiding en die van controlerend en adviserend orgaan van het maatschappelijk verkeer. [...] is het rationeel de beide functies in één persoon te verenigen. 'Ik kan dan ook geen rechtvaardiging vinden voor de uitspraak van Blokdijk dat ik een 'cruciale, maar betreurenswaardige koersverlegging' heb ingezet door het bedrijfsleven cliënt van de openbare accountant te noemen. In diverse publicaties heb ik er ook op gewezen dat de onafhankelijkheid van de certificerend openbaar accountant, naast de deskundigheid, een pilaar vormt voor de publieke functie.

In de tweede plaats maak ik enkele opmerkingen over de beoogde fusie tussen het Koninklijk Nederlands Instituut van Registeraccountants en de Nederlandse Orde van Accountants-Administratieconsulenten. De geschiedenis van het accountantsberoep in Nederland wordt gekenmerkt door jarenlange strijd tussen beroepsorganisaties. In de loop van deze eeuw zijn er bijna twintig beroepsorganisaties van accountants geweest. De oorzaak hiervan is dat gevestigde beroepsorganisaties hoge kwaliteitseisen stelden voor de toelating tot het lidmaatschap.

Voor een goede uitoefening van het accountantsberoep is het heden ten dage noodzakelijk dat de accountant een opleiding heeft op academisch niveau, waarvoor een lange studie vereist is. Bij de wettelijke regeling van het beroep in 1962 en bij de herziening van de wet in 1993 was het helaas niet mogelijk een dergelijk niveau voor alle accountants te realiseren. Hoewel er thans nog maar twee accountantsorganisaties zijn, verschilt het niveau van de opleiding voor beide groeperingen nog steeds. Het mag daarom als een grote doorbraak worden beschouwd dat het in 1998 mogelijk bleek om het voor de toekomst eens te worden over slechts één niveau, het huidige academisch niveau van de registeraccountant. NIVRA en NOvAA zouden samengaan in één organisatie, waarvan in de toekomst slechts hoog opgeleide registeraccountants lid konden worden. De NOvAA heeft duidelijk

gesteld dat ook accountants die zich richten op het midden- en kleinbedrijf die opleiding nodig hebben. De kwaliteitseisen voor die marktsector zijn in principe niet anders dan voor grotere organisaties.

Terzijde merk ik nog op dat in de praktijk van de beroepsuitoefening RA's en AA's gezamenlijk hun diensten verlenen. Dat ziet men bij de 'Big 5'-kantoren, maar vooral ook bij de honderden kantoren aangesloten bij de SRA (Samenwerkende Registeraccountants en Accountants-Administratieconsulenten). Vele RA's en AA's hebben opdrachtgevers in hetzelfde marktsegment. Het zou een goede zaak zijn geweest, wanneer in de 21e eeuw in Nederland één beroepsorganisatie van accountants zou functioneren die tot stand gebracht zou zijn door de beroepsbeoefenaren zelf en niet door de overheid.

In het leven is er echter altijd een keerzijde van vele goede zaken: 'Voor wat, hoort wat'. De prijs die de AA's zouden 'betalen' voor de toekomstige structuur van het accountantsberoep zou een zeker verlies van zorgvuldig opgebouwde herkenbaarheid zijn. De prijs voor de RA's zou zijn dat zij even zouden moeten slikken, omdat een flink aantal certificerende AA's in één klap RA zou worden.

Het zal de lezer duidelijk geworden zijn dat ik als RA graag even had willen slikken, omdat dit voor de toekomst een goede structuur zou hebben opgeleverd.

Het gaat te ver om in deze column uiteen te zetten welke kwaliteitswaarborgen in die structuur waren ontworpen. Het geïntroduceerde systeem van licenties zou bewerkstelligd hebben dat uitsluitend die registeraccountants zouden mogen certificeren die een voldoende opleiding hebben, voldoen aan eisen van permanente educatie en ook daadwerkelijk werkzaam zijn in de controlepraktijk. En uiteindelijk is dat wat Blokdijk ook wil, ook al zou hij alleen deze laatste personen willen sieren met de titel registeraccountant. Wie weet of hij alsnog even wil slikken voor de goede zaak.